

*Бойко Ю. П.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри германської філології та перекладознавства
Хмельницького національного університету*

СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ В ОНТОГЕНЕЗІ АНГЛІЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню семантики англійських політичних термінів з погляду їх термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації. Автор описує термінологічну систему політології в плані семантичної деривації, її розвиток і взаємодію з іншими прошарками лексики. Виявлено основні напрями семантичної деривації політичних термінів, описано етапи їх термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації, встановлено основні причини цих процесів, визначено їх приблизні хронологічні рамки, охарактеризовано роль семантичної деривації в утворенні нових термінів політології.

Встановлено, що семантична деривація – досить продуктивний спосіб словотвору в царині політичних термінів: понад 50% політичних термінів зазнали процесів термінологізації, детермінологізації або ретермінологізації. Процес термінологізації слів загальноживаної мови займає від 50 (друга половина XX–XXI ст.) до 300 (до початку XX століття) років з моменту утворення слова. Детермінологізація, у середньому, займає від 30 (у другій половині XX–XXI ст.) до 100 років (до початку XX століття). Процес ретермінологізації для більшості з розглянутих термінів займає близько 30–50 років.

На семантичну деривацію англійських політичних термінів впливають такі інтра- та екстралінгвальні чинники, як виникнення нових понять, які потребують відображення в термінологічній системі, зміна уявлення про обсяг певного поняття, розвиток різноманітних напрямів у політології, свідоме прагнення учасників політичного процесу змінити обсяг значення певного терміна, підвищена зацікавленість засобів масової інформації й нефахівців політикою, характер термінологічної системи політичної науки.

Ключові слова: термін, терміносистема, політична термінологія, фахова мова, термінологізація, детермінологізація, ретермінологізація.

Вступ. Численні військові конфлікти, мінлива політична ситуація у світі, стрімкий розвиток міжнародних контактів, необхідність адекватного і взаємо-вигідного діалогу на різних рівнях призводять до того, що проблеми, пов'язані з термінологією політики, нині залишаються одними з найактуальніших і найцікавіших для дослідників. Політичними термінами активно послуговуються не тільки вчені в межах наукових досліджень у галузі політології, а й самі учасники політичного процесу під час переговорів (зокрема й на найвищому рівні), у публічних виступах, у політичних документах тощо. Для того, щоб досягти взаєморозуміння і звести до мінімуму ризик виникнення конфліктних ситуацій, необхідно, щоб інформація, якою обмінюються учасники, передавалася і сприймалася максимально повно і точно. Варто також зазначити, що англій-

ська мова відіграє особливу роль у світовій політиці, оскільки це мова-посередник під час спілкування представників різних культур. Саме тому вивчення системи політичних термінів англійської мови набуває особливого значення.

При розгляді семантики політичних термінів необхідно враховувати деякі специфічні риси термінологічної системи політології. Як і в будь-якій гуманітарній науці, предмет дослідження тут безпосередньо пов'язаний зі свідомістю людини, зокрема й вченого-політолога. Звідси впливає низка особливостей політичної термінології. Так, її структура і розподіл семантичного простору між термінами великою мірою залежать від того, до якого наукового напрямку належить дослідник. Визначення термінів часто сильно різняться залежно від методології, і навіть від особистого сприйняття відповідного поняття політологом. Отже, вони менш стандартизовані, більш рухливі й більш індивідуальні, ніж визначення термінів природничих наук. Крім того, не можна забувати про тісний зв'язок політології з політичним життям суспільства і, отже, про залежність політичної термінології від екстралінгвальних чинників. Варто також відзначити часте вживання політичних термінів поза науковим контекстом, а також тісний зв'язок політичної термінології із загальноживаною мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. У роботі ми розглядаємо терміносистему політології в діахронії з погляду семантичної деривації включених до неї термінів. Під семантичною деривацією ми розуміємо утворення похідних значень від початкових без зміни форми знака. Семантична деривація зазвичай включає в себе розширення, звуження і різного роду зсуви значення [1, с. 179-180; 2, с. 78-79; 3, с. 152-153]. Питаннями семантичної деривації займалися такі видатні лінгвісти, як В. фон Гумбольдт, О. Потєбня, Г. Штейнталь, В. Вундт, Г. Пауль, Ф. де Соссюр, С. Ульман, В. Левицький та інші. Так, у праці Г. Пауля «Принципи історії мови» [4] розглянуто загальні закономірності зміни значення і їх причини, виокремлено основні типи змін залежно від логічних відношень, наявних між старим і новим значеннями, встановлено такі типи семантичної деривації: 1) звуження значення, або спеціалізація, як наслідок звуження обсягу змісту поняття; 2) розширення значення як наслідок розширення обсягу і збагачення змісту поняття; 3) перенесення значення на підставі суміжності, причинно-наслідкових відношень або асоціативних зв'язків; 4) інші випадки зміни значення на кшталт гіперболи, літоти, евфемізмів, пейорації, амеліорації значення тощо. Г. Стерн виокремив сім типів семантичної деривації: 1) субституція – зміна значення у зв'язку зі змінами в референтах, знань про референти або їх оцінки; 2) аналогія – поява у слова нового

значення за аналогією з будь-яким іншим семантично пов'язаним; 3) скорочення – виникнення нового значення в результаті усичення словосполучення; 4) номінація – перенесення найменування на підставі схожості між різними класами референтів; 5) регулярне перенесення найменування з одного референта на інший внаслідок скорочення; 6) переміщення – метонімічне перенесення на підставі суміжності; 7) вирівнювання – зміна значення слова відповідно до сприйняття мовцем притаманних референту характеристик [5]. Сам термін «деривація» у зв'язку із семантикою був уперше вжитий у 30-ті роки ХХ століття для характеристики словотвірних процесів. Пізніше питанням семантичної деривації приділяється значна увага в рамках когнітивної, комунікативної і функціональної лінгвістики. Предметом досліджень лінгвістів стають різні аспекти семантичної деривації, як-от: її місце в семасіології, зв'язок із лексико-семантичним варіюванням і полісемією, причини виникнення й типи семантичної деривації, можливість її прогнозування, регулярність семантичної деривації, її наявність у різних лексико-семантичних групах і термінологіях [6, с. 241-248; 7, с. 183-188; 2, с. 78-87]. У термінології семантична деривація проявляється у термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації слів загальноповживаної мови, а також термінів і терміносполук.

Нині наявна велика кількість праць, присвячених семантиці термінів різних терміносистем, таких як термінології лінгвістики, літературознавства, мистецтво-знавства, музики, медицини, обчислювальної техніки, економіки, архітектури, біології, хімії, різноманітних технічних наук тощо. Серед них праці українських дослідників О. Боднар, С. Вовчанської, Т. Галай, Ю. Грибнік, С. Кійко, Н. Кудрявцевої, Р. Лоскутової, Є. Рубаной, Л. Стегніцької, Н. Школьної та багатьох інших. Проте, вивченню політичної термінології з погляду семантичної деривації поки не було приділено достатньої уваги.

Мета статті. Актуальність нашої розвідки полягає в необхідності дослідження семантики політичних термінів з погляду їх термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації. Мета дослідження – описати термінологічну систему політології в плані семантичної деривації, охарактеризувати її розвиток і взаємодію з іншими прошарками лексики, визначити хронологічні межі процесів термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: 1) виявити основні напрями семантичної деривації політичних термінів; 2) описати основні етапи термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації політичних термінів; 3) встановити основні причини цих процесів; 4) визначити приблизні хронологічні рамки для кожного із зазначених напрямів процесу семантичної деривації; 5) встановити (у відсотковому відношенні) роль семантичної деривації в утворенні нових термінів політології.

Матеріалом дослідження слугували політичні терміни, виписані з авторитетних термінологічних словників G. K. Roberts «A Dictionary of Political Analysis» [8], J. Dunner «Dictionary of Political Science» [9], W. Laqueur «A Dictionary of Politics» [10], F. Bealey «The Blackwell Dictionary of Political Science» [11], F. Elliott «A Dictionary of Politics» [12], P. Dickson, P. Clancy «The Congress Dictionary» [13], G. Haensch «Dictionary of International Relations and Politics» [14], W. Safire «Safire's New Political Dictionary» [15], E. C. Smith, A. J. Zurcher «New Dictionary of American Politics» [16], а також матеріали Інтернет-сайтів

«Europa – Gate-way to the European Union» (http://europa.eu.int/index_en.htm), «Top 100 American Speeches in the 20th Century» (<http://www.americanrhetoric.com>), «Global Knowledge Partnership» (<http://www.globalknowledge.org>), «BBC» (<http://www.bbc.co.uk>), «Reuters» (<http://www.reuters.com>), «Working Paper Sites of Political Science» (<http://www.workingpapers.org>). Загальний обсяг проаналізованих лексичних одиниць складає близько 7 000 термінів і терміносполук.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час дослідження семантичної деривації застосовно до термінів політології необхідно враховувати одну з найважливіших особливостей будь-якої термінології – її системний характер. Термінологія тісно пов'язана з галуззю знань, поняття якої вона описує. Оскільки в будь-якій науці поняття, якими ця наука оперує, є певною системою, то й терміни, що їх позначають, також пов'язані між собою логічними відношеннями. Значення будь-якого терміна залежить від його семантичного оточення, пов'язаного із ним як у межах терміносистеми, так і поза нею, від характеру таких зв'язків і від того, як ділиться понятійне поле між цими термінами.

Насамперед розглянемо процеси термінологізації як перетворення слів літературної мови в терміни. Можна виокремити кілька стадій термінологізації: на першому етапі слово загальноповживаної мови запозичується для позначення наукового поняття, при цьому воно набуває характеристик терміна. Його значення стає вужчим, конкретнішим, точно визначеним і включається в систему понять політології, проте залишається зрозумілим нефахівцям. Наприклад, термін «cohesion», яке позначає в політології «a concept, very similar in meaning to that of political integration, being the quality of attraction of members of a political community towards that community as an organisation» [8, с. 34], походить від загальноповживаного слова «cohesion» у значеннях «(1) the action or condition of cohering; cleaving or sticking together; <...> 3) of non-material union» [17, с. 600]. Загальноповживане слово вказує, таким чином, на фізичне об'єднання, а в політичній термінології ми спостерігаємо перенесення значення з його подальшою спеціалізацією, як-от: «The introduction of different forms of flexible integration is likely to put strains on the political cohesion and policy and legal coherence of the Union», «The integration of European Union should continue as an economic cohesion, not a political union. The political cohesion is not realistic».

Термін «feedback» визначається в політології як «response, voter reaction, information resulting from a «trial balloon»; negative reaction» [15, с. 240]. Поза терміносистемою він має інше значення: «the loud squeak that jars the nerves of an audience when loudspeakers are misplaced» [15, с. 240]. Отже, «feedback» спочатку було терміном радіотехніки, потім детермінологізувалося («information given in response to a product, performance etc., used as a basis for improvement» [18, с. 1046]), і вже із загальноповживаної мови перейшло в інші терміносистеми, в тому числі й політологію. Зараз термін вживається досить активно, як-от: «This partnership allows for ongoing feedback ensuring the Initiative Teams are empowered by the Promise Office», «Within the next few weeks copies of the draft Banishment Law will be made available to the community. Once it's made available, community members will be asked for feedback on the law».

Отже, при семантичній деривації нове, термінологічне значення містить в собі частину значення загальноповживаного слова, тобто спостерігаємо звуження значення. Іноді під час

переходу із загальноживаної мови в термінологію політології слово змінює не лише лексичне, а й категорійне значення. Так, слово «primary» має в загальноживаній мові значення «of the first order in time or temporal sequence» [17, с. 1358], причому вживається як прикметник. У політичній термінології воно спочатку входило до терміносполуки «primary elections», але пізніше почало вживатися окремо, як іменник, часто у множині: «Although millions of voters will cast ballots in caucuses and primaries across the nation, a few super primaries will likely determine the presidential nominee of the Democratic Party».

Подальша семантична деривація термінів пов'язана зі зміною обсягу понять самої терміносистеми. Так, слово «rainmaker» зі значеннями «a member of a tribal community believed or claiming to be able to procure rain by the use of magic» [18, с. 1035], початково перейшло в систему політичних термінів у значенні «anyone with an ability to get things done legislatively» [13, с. 281], як-от: «To a far greater degree than the Republicans, Davis is willing to let his appointees fill the dual role of public servant and political rainmaker». Пізніше термін набув більш вузького значення «a lobbyist capable of causing big money to flow into campaign chests» [13, с. 281]. В оцінному значенні цей термін вперше вжитий у 1982 році: «The Hill rainmaker has counterparts in the legal and investment banking fields who bring major clients or investors to the firm» [13, с. 281].

Нові значення терміна можуть існувати одночасно зі старими або поступово витіснити їх. Значення терміна може розширюватися, звужуватися або змінюватися в міру того, як наука, що оперує певною термінологією, розвивається, і дослідники починають вкладати в нього інший смисл через те, що їхні знання про позначуване ним поняття розширюються. Так, наприклад, значення вже розглянутого терміна «feedback» і далі уточнювалося в політичній термінології. Спочатку цим терміном позначали будь-який відгук громадськості на ті чи інші дії і заяви уряду або політичних діячів, як-от: «response, voter reaction, information resulting from a “trial balloon» [15, с. 1993], а потім цей термін став позначати негативну реакцію без уточнювального визначення. Таким чином, значення цього терміна звужувалося вже в рамках політичної термінології, причому обидва значення одночасно співіснують у рамках однієї терміносистеми.

Іноді нове значення приписують уже наявному терміну усвідомлено, з метою економії мовних засобів, оскільки з'являються нові поняття, для яких потрібні назви. Вживати вже наявне слово в цьому разі видається найпростішим за умови, що це перенесення буде якимось вмотивоване. Так, термін «adviser» зареєстроване в 1611 році в значенні «one who advises or counsels» [17, т. 1, с. 141]. Часто перед ним вживалося означення, як-от, «legal adviser» або «security adviser». І тільки в 1915 році у збірці «Handbook of the Turkish Army» цей термін вперше вжито як евфемізм для позначення військових, яких надсилають для підтримки інших країн в бойових діях: «Turkish military authorities and their German military advisers» [15, с. 8]. Таким чином, нове, вужче значення поступово виокремилася зі старого терміна для позначення нового поняття.

Утворення термінів відбувається іноді шляхом термінологізації власних назв, при цьому одночасно відбувається перехід власних назв у загальні. Так, словом «Watergate» початково позначали комплекс житлових і конторських приміщень у Вашингтоні, потім – політичний скандал, який там стався,

пізніше – будь-який політичний скандал, особливо пов'язаний зі спробами зловживання владою. Друга частина слова «-gate» може приєднуватися до будь-якої іншої географічної назви залежно від місця скандала, перетворюючись, таким чином, на продуктивний суфікс, як-от: «Koreagate», «Iraqgate», «Iran-gate», «Billygate», «Terrorgate»: «Unlike British Prime Minister John Major's recent trouble with Iraqgate foul play, U.S. leaders successfully slipped away from similar allegations».

Термінологізації у XX – на початку XXI століття зазнавали як слова, наявні в англійській мові вже кілька століть (такі як «adviser»), так і ті, що з'явилися відносно нещодавно, наприклад, «environmentalist», «feedback». Більшість із розглянутих термінів перейшла із загальноживаної мови в термінологічну систему політології за період від 50 до 300 років. Однак останнім часом цей процес дещо прискорився, з одного боку, у зв'язку з розвитком політології і появою великої кількості нових понять, а з іншого боку, внаслідок швидшого поширення інформації за рахунок широкого впливу засобів масової інформації та інформаційних технологій. Так, до початку XX століття процес термінологізації (від моменту появи слова в мовленні до утворення політичного терміна на його основі) займав у середньому 250 років, а в XX столітті на це потрібно в середньому 50 років.

Крім термінологізації, у системі політичних термінів активно відбувається також і зворотний процес – перехід у загальноживану мову, тобто детермінологізація. При цьому відбувається як розширення значення терміна, так і сфери його вживання, а також можливостей сполучуваності. Так, термін «empowerment» має значення «надання/отримання можливостей, підвищення ролі». Іменник «empowerment» походить від дієслова «to empower», яке з'явилося у 17 столітті у значенні «надавати юридичні повноваження». Воно набуло вагомого політичного значення в 60-ті роки минулого століття, коли було вжите в політичному контексті групою «Students for a Democratic Society». Сьогодні ж цей термін часто трапляється у значенні «надання рівних можливостей у сфері освіти та праце-влаштування всім, незалежно від їхнього соціального становища» і перекладається словосполученням «підвищення компетенції» як надання людям можливості самостійно діяти на основі отриманих знань і навичок. Таким чином, значення терміна розширилося від надання тільки юридичних повноважень до ширшого розуміння, яке включає соціальні й навіть психологічні аспекти.

Цікавими з погляду поступової детермінологізації є однокореневі терміни «centrism» і «centrist». Оскільки визначення одного терміна перебуває в прямій залежності від визначення іншого, можна розглядати розвиток їхніх значень паралельно. Так, у сучасній англійській системі політології терміни «centrism» і «centrist» мають, відповідно, такі значення: «an ideological position between extremes within a party», «a member of a centre party», «one closely attuned to the thinking of the majority» [15, с. 111]. Згідно з даними про історичне вживання цього терміна, спочатку це слово стосувалося тільки представників однієї партії, пізніше його значення стало більш узагальненим: «The policy of adopting a middle position between extreme views» [18, с. 469], і цей термін став вживатися стосовно як політичних, так і будь-яких інших поглядів, як-от: «... philosophical centrism that should preserve the British tradition...» (1935 рік), «Bell's centrism lead him rather seriously astray» (1960 рік) тощо.

Однією з найочевидніших причин детермінологізації є те, що сам предмет політології – сфера політики – став доступнішим і зрозумілішим для нефахівців. Політичні терміни частіше, ніж терміни будь-якої іншої галузі наукового знання, вживаються в засобах масової інформації, через які проникають у мовлення великої кількості людей, які не є фахівцями в цій галузі, але активно цікавляться нею. Ці люди «пристосовують» значення вживаного ними терміна до свого розуміння, а часто надають йому певних конотацій або вживають у зовсім новому, переносному значенні. Так само, як і у випадку з переходом слів загальноновживаної мови в термінологічну систему політології та їхньою подальшою спеціалізацією, у процесі детермінологізації можна виокремити кілька етапів. На першому етапі слово тільки частково втрачає свій термінологічний характер. При цьому позначуване поняття залишається одним і тим самим, але в нього можуть, залежно від контексту, з'являтися додаткові відтінки значення, які відбивають особисте сприйняття цього предмета або явища мовцем. Розглянемо, як приклад, термін «back-bencher», який початково вживався у своєму буквальному значенні «a person sitting at the back bench». Так, додаток до «Великого Оксфордського Словника» 1972 року видання наводить таке визначення: «a member who occupies a seat on the back benches on either side of the house» [18, т. 1, с. 174]. Однак, оскільки в Палаті Громад британського парламенту ці місця посідали пересічні представники, менш відомі порівняно з тими, хто посідав місця попереду, і ті, хто мав менші повноваження, практично одразу цим терміном стали позначати пересічних членів певної партії. Крім того, у мовленні цей термін досить часто набував конотацій невідомого, скромного представника парламенту, який мало на що претендує в політичному плані, як-от: «Mr. Baldwin filled the modest, unknown and useless role of a back-bencher in the House for many years». Отже, для цього терміна характерні негативні конотації, на що вказує його безпосереднє оточення – прикметники «modest», «unknown» і «useless». Ці додаткові відтінки значення ще не зареєстровані у тлумачних словниках загальноновживаної мови, тому вони є доволі рухливими і можуть змінюватися залежно від наміру автора висловлювання і ставлення до поняття, позначуваного певним терміном. Крім того, при розширенні спектра вживання терміна можуть змінюватися і додаткові відтінки його значення. Так, наприклад, словник політичних термінів «Safire's New Political Dictionary» дає таке визначення терміна «backbencher»: «a legislator of low seniority; a steadfast supporter of party leaders» [15, с. 32]. В американському варіанті англійської мови буквально значення цього терміна «парламентарій, який займає місце в задніх залу засідань» втрачене, оскільки, на відміну від британської Палати Общин, в американському Конгресі нема визначеного розташування членів парламенту.

Особливий науковий інтерес становлять терміни, які перейшли у загально-вживану лексику, а потім повернулися в систему політології в новому значенні. У таких випадках спочатку відбувається повна або часткова детермінологізація певного слова, а потім його повторна термінологізація. Залежно від того, наскільки певний термін є необхідним для позначення певного поняття, він може або повернутися в термінологічну систему політології в попередньому значенні, або в зміненому, утвореному шляхом семантичної деривації від нового значення літературного слова. Так, наприклад, термін «snollygoster» на деякий час вийшов із політичного вжитку, а потім, завдяки його

вживанню президентом США Г. Труменом, знову набув свого колишнього значення «an unprincipled politician» [15, с. 725]. Спочатку цей термін походив від слова «snallygoster», що позначало або хижого птаха, або міфічну істоту – наполовину птаха, наполовину плазуна, який нібито викрадав дітей і домашню худобу. Перше вживання терміна «snollygoster» у політичному значенні відноситься до періоду Громадянської війни в США. Згідно з визначенням 1895 року, «a snollygoster is a fellow who wants office, regardless of party, platform or principles» [17, т. 9, с. 602]. У доповненнях до цього словника відображене вже розширене значення цього терміна – «a pretentious, boastful fellow» [18, т. 4, с. 302], відмічене як американське сленгове значення і датоване 1915 роком, після якого воно довгий час не вживалося. У 1952 році слово було вжите як політичний термін президентом США Г. Труменом, що викликало спалах зацікавленості до нього з боку журналістів і суспільства. Безпосередньо після цього слово «snollygoster» ще деякий час вживалося в початковому значенні як політичний термін. У сучасних виданнях політичних словників цей термін вживається рідко, а сайт <http://www.worldwidewords.org/> відносить його до розділу «weird words»: «A shrewd, unprincipled person, especially a politician. These days it's hardly heard. Its last burst of public notice came when President Truman used it in 1952, and defined it, either in ignorance or impishness, as «a man born out of wedlock». Крім того, спостерігаємо його повторну детермінологізацію, внаслідок якої слово починає позначати безпринципну, нечесну людину загалом, не обов'язково пов'язану з політикою. Схожу ситуацію бачимо і з термінами «carpetbagger», «clean sweeper», «saucus» тощо. Що стосується хронологічних рамок ретермінологізації, то для більшості з розглянутих термінів цей процес тривав у середньому близько 40 років (мається на увазі перерва з моменту останнього вживання до повернення в термінологічну систему політології). Крім того, і перша поява, і повторне вживання цих термінів часто супроводжує значні події в політичному житті – революції, війни тощо.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновки про те, що семантична деривація – досить продуктивний спосіб словотвору в царині політичних термінів, оскільки з досліджуваної вибірки понад 50% політичних термінів певною мірою зазнали процесів термінологізації, детермінологізації або ретермінологізації. На семантичну деривацію англійських політичних термінів впливають такі інтра- та екстралінгвальні чинники, як виникнення нових понять, які потребують відображення в термінологічній системі, зміна уявлення про обсяг певного поняття, розвиток різних напрямів у політології, свідоме прагнення учасників політичного процесу змінити обсяг значення певного терміна, підвищена зацікавленість засобів масової інформації й нефахівців політикою, характер термінологічної системи політичної науки. Процеси термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації відбуваються в кілька етапів, результатом чого є виникнення кількох значень терміна (або, за детермінологізації, пов'язаного з ним слова літературної мови). Процес термінологізації слів загальнолітературної мови займає від 50 (друга половина ХХ–ХХІ ст.) до 300 (до початку ХХ століття) років з моменту утворення слова. Детермінологізація, у середньому, займає від 30 (у другій половині ХХ–ХХІ ст.) до 100 років (до початку ХХ століття). Процес ретермінологізації для більшості з розглянутих термінів займав близько 30–50 років.

Література:

1. Кійко С.В. Лексико-семантична деривація дієслів мовлення. *Науковий вісник Чернівецького університету: Германська філологія*. Чернівці: ЧНУ, 2004. № 206-207. С. 179–204.
2. Кінащук А.В. Семантична деривація ірраціональної лексики в українсь-кій, англійській та німецькій мовах. *Семантична деривація лексики в типологічному висвітленні*: колект. монографія. Рівне: РДГУ, 2018. С. 73–87.
3. Константінова О.В. Семантична деривація у процесах семантичної міграції англійських термінів оподаткування. *Семантична деривація лексики в типологічному висвітленні*: колект. монографія. Рівне: РДГУ, 2018. С. 152–163.
4. Paul H. *Prinzipien der Sprachgeschichte*. 10. Aufl. Berlin: De Gruyter, 1995. 376 S.
5. Stern G. *Meaning and Change of Meaning: With Special Reference to the English Language*. Santa Barbara: Greenwood Pub Group, 1975. 474 p.
6. Кійко С.В. Лексико-семантична деривація дієслів передачі та отримання в сучасній німецькій мові. *Мова і культура*. Вип. 8: „Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії”. Т. 5, ч. 2. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2005. С. 241–248.
7. Кійко С. В. Асоціації як універсальний чинник зміни значення слів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Чернівці: Книги ХХІ, 2010. Вип. 22. Том 1. С. 183–188.
8. Roberts G.K. *A Dictionary of Political Analysis*. Hoboken: Prentice Hall Press, 1971. 254 p.
9. Dunner J. *Dictionary of Political Science*. New York: Philosophical Library, 1964. 585 p.
10. Laqueur W. *A Dictionary of Politics*. London: Weidenfeld & Nicolson, 1971. 480 p.
11. Bealey F. *The Blackwell Dictionary of Political Science: A User's Guide to Its Terms*. Hoboken: Blackwell Publishers, 1999. 384 p.
12. Elliott F., Summerskill M. *A Dictionary of Politics*. London: Penguin Books, 1957. 480 p.
13. Dickson P., Clancy P. *The Congress Dictionary: The Ways and Meanings of Capitol Hill*. Hoboken: John Wiley & Sons, 1995. 416 p.
14. Haensch G. *Dictionary of International Relations and Politics*. London: Elsevier Science, 1965. 638 p.
15. Safire W. *Safire's New Political Dictionary: The Definitive Guide to the New Language of Politics*. New York: Random House Inc., 1993. 930 p.
16. Smith E.C., Zurcher A.J. *New Dictionary of American Politics*. Whitefish: Literary Licensing, 2013. 372 p.
17. *The Oxford English Dictionary*. Oxford: Univ. Press, 1933 [Інтернет-ресурс]. Режим доступу: <https://archive.org/details/the-oxford-english-dictionary-1933-all-volumes>
18. *A Supplement to the Oxford English Dictionary*. Oxford: Univ. Press, 1972. 1356 p.

Boyko Yu. Semantic derivation in ontogeny of English political terminology

Summary. The article is devoted to the study of the semantics of English political terms in line with their terminologisation, determinologisation and reterminologisation. The author describes the terminological system of political science in terms of semantic derivation, its development and interaction with other layers of vocabulary. The article reveals the main directions of semantic derivation of political terms, describes the stages of their terminologisation, determinologisation and reterminologisation, identifies the main reasons for these processes, defines their approximate chronological framework, and establishes (in percentage terms) the role of semantic derivation in the formation of new political science terms.

The article proves that semantic derivation is a rather productive way of word formation in the field of political terms: more than 50% of political terms have undergone the processes of terminologisation, determinologisation or reterminologisation. The process of terminologisation of words of the common language takes from 50 (second half of the XX–XXI centuries) to 300 (before the beginning of the XX century) years from the moment of the word's formation. Determinologisation, on average, takes from 30 (in the second half of the XX–XXI centuries) to 100 years (until the beginning of the XX century). The process of reterminologisation for most of the terms under consideration took about 30–50 years.

The semantic derivation of English political terms is influenced by such intra- and extra-linguistic factors as the emergence of new concepts that need to be reflected in the terminological system, a change in the idea of the scope of a certain concept, the development of various areas in political science, the conscious desire of political process participants to change the scope of the meaning of a certain term, the increased interest of the media and non-specialists in politics, and the nature of the terminological system of political science.

Key words: term, terminology system, political terminology, professional language, terminologisation, determinologisation, reterminologisation.